Liečivé rastliny na uľahčenie vykašliavania hlienov s obsahom saponínov II.

Zverejnené: 31. marca 2023 | Autor: PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.

Grindeliae herba – vňať grindélie (*Grindelia squarrosa* – grindélia rozložitá, *G. humilis* – grindélia nízka a *G. camporum* – grindélia kalifornská, Asteraceae)

Používa sa rezaná droga, z ktorej sa pripravuje zápar alebo tinktúra, resp. tekutý extrakt.

Výlučne s grindéliou sa neuskutočnili žiadne klinické štúdie, v dvoch štúdiách však efekt preukázal bylinný sirup, ktorého súčasťou je živica, polysacharidy a flavonoidy izolované z grindélie, skorocelu a slamienky. Expektoračný a antiflogistický účinok bol pozorovaný tiež v štúdiách na zvieratách, rovnako ako aj antimikrobiálny účinok.

Keďže chýbajú údaje o bezpečnosti, neodporúča sa jej užívanie u tehotných a dojčiacich žien, a rovnako ani u detí do 18 rokov. Neboli popísané žiadne nežiaduce účinky ani liekové interakcie.

Polypodii rhizoma – podzemok sladiča (*Polypodium vulgare* – sladič obyčajný Polypodiaceae)

Používa sa výlučne vo forme rezanej drogy určenej na prípravu záparu. Kvôli miernemu laxatívnemu účinku sa používa nielen pri prechladnutí na podporu vykašliavania, ale aj krátkodobo pri občasnej zápche.

S podzemkom sladiča sa neuskutočnili žiadne klinické štúdie, jeho použitie je preto overené výlučne dlhodobými skúsenosťami. Z dôvodu chýbajúcich údajov o bezpečnosti sa neodporúča užívanie u detí mladších ako 12 rokov, tehotných a dojčiacich žien. Neboli popísané žiadne nežiaduce účinky ani liekové interakcie.

Primulae flos – kvet prvosienky, Primulae radix – koreň prvosienky (*Primula veris* – prvosienka jarná, *P. elatior* – prvosienka vyššia Primulaceae)

S koreňom aj s kvetom prvosienky sa síce môžeme stretnúť vo forme čajoviny, prípadne tinktúry, oveľa častejšie sa však používajú rôzne druhy extraktov, ktoré sú súčasťou viaczložkových rastlinných prípravkov určených na uľahčenie vykašliavania hlienov.

Klinické štúdie, ktoré potvrdzujú účinok prvosienky, boli vykonané najmä v jej kombinácii s extraktom z dúšky tymiánovej, nie samostatne. Je ich však dostatok na to, aby bol tento kombinovaný prípravok registrovaný ako liek. Zvýšenie bronchiálnej sekrécie bolo pozorované tiež v štúdiách na zvieratách. V in vitro štúdiách bola potvrdená antimikrobiálna a antiflogistická aktivita.

Nežiaducimi účinkami sú nevoľnosť, vracanie a hnačka. V odporúčanom dávkovaní sú zriedkavé, spájajú sa skôr s predávkovaním. Kvety prvosienky obsahujú kontaktný alergén primín, a preto je u nich vyššie riziko vzniku alergickej reakcie, než pri použití koreňa. Liekové interakcie zaznamenané neboli.

Neodporúčajú sa v období gravidity a laktácie z dôvodu nedostatku údajov o bezpečnosti. U detí je použitie koreňa možné od štyroch rokov, kvety sa odporúčajú až od 12 rokov. V klinických štúdiách s kombináciou extraktov z dúšky tymiánovej a koreňa prvosienky sa však táto kombinácia bez výrazného zaznamenaného rizika používala už u detí starších ako jeden rok a rovnako to odporúča SPC daného lieku. Keďže saponíny prvosienky môžu pôsobiť dráždivo na sliznice tráviaceho traktu, odporúča sa opatrnosť pri použití u pacientov s gastritídou alebo žalúdočnými vredmi.

Verbasci flos – kvet divozela (*Verbascum thapsus* – divozel malokvetý, *V. densiflorum* (*V. thapsiforme* – divozel veľkokvetý a *V. phlomoides* – divozel sápovitý Scrophulariaceae)

Používa sa vo forme záparu z rezanej drogy, u ktorej bola dokázaná hlavne antimikrobiálna a antiflogistická aktivita.

Kvet divozela sa tradične používa nielen na uľahčenie vykašliavania hlienov, ale aj pri suchom kašli. Okrem saponínov, ktorým sa pripisuje expektoračný účinok, obsahuje totiž aj slizy, pravdepodobne zodpovedné za antitusický účinok. Zaujímavou skupinou jeho obsahových látok sú iridoidy, u ktorých výskumy na zvieratách naznačujú hepatoprotektívny a analgetický efekt a taktiež efekt na kardiovaskulárny systém – zníženie krvného tlaku a tepovej frekvencie. Klinické štúdie s divozelom sa však neuskutočnili, preto je jeho použitie overené výhradne empiricky.

Neodporúča sa v období gravidity a laktácie z dôvodu nedostatku údajov o bezpečnosti, u detí je použitie možné od 12 rokov. Neboli zaznamenané žiadne nežiaduce účinky ani liekové interakcie.

PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.